

НАРЕДБА № 7 ОТ 5 ФЕВРУАРИ 2010 Г. ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА "ЕКСКУРЗОВОД"

В сила от 02.03.2010 г.

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обн. ДВ. бр.17 от 2 Март 2010г.

Раздел I. Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 812030 "Екскурзовод" от област на образование "Услуги за личността" и професионално направление 812 "Пътувания, туризъм и свободно време" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 812030 "Екскурзовод" съгласно приложението определя изискванията за придобиването на четвърта степен на професионална квалификация за специалност 8120303 "Организация на екскурзоводската дейност" и на трета степен на професионална квалификация за специалността 8120302 "Екскурзоводско обслужване".

Чл. 3. (1) Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебни планове и учебни програми за обучението по специалностите по чл. 2.

(2) Документацията по ал. 1 за професионално образование се разработва от Министерството на образованието, младежта и науката, а за професионално обучение - от обучаващата институция.

Раздел II. Съдържание на държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определя равнището на задължителната професионална подготовка в края на обучението по професията, което гарантира на обучаемия възможност за упражняване на професията 812030 "Екскурзовод".

(2) Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията "Екскурзовод" определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

1. необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);

2. тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

Чл. 5. С ДОО по чл. 1 се определят и входящото образователно равнище, профилът на професията, целите на обучението, оценяването по време и при завършване на обучението, удостоверяването на придобитата професионална квалификация, необходимата материална база.

Заклучителни разпоредби

§ 1. Тази наредба се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 2. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Приложение към чл. 2

Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Екскурзовод"

Професионално направление:

812 Пътувания, туризъм и свободно време

Наименование на професията:

812030 Екскурзовод

Специалности:

Степен на професионална квалификация:

8120302	Екскурзоводско обслужване	Трета
8120303	Организация на екскурзоводската дейност	Четвърта

1. Входни характеристики

1.1. Изисквания за входящо минимално образователно равнище за ученици и за лица, навършили 16 г.

В таблица 1 са представени специалностите, включени в професията "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (утвърден от министъра на образованието и науката със Заповед № РД-09-413 от 12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед № РД-09-04 от 08.01.2004 г., Заповед № РД-09-34 от 22.01.2004 г., Заповед № РД-09-255 от 09.04.2004 г., Заповед № РД-09-274 от 18.02.2005 г., Заповед № РД-09-1690 от 29.09.2006 г., Заповед № РД-09-828 от 29.06.2007 г., Заповед № РД-09-1891 от 30.11.2007 г., Заповед № РД-09-298 от 19.02.2009 г., Заповед № РД-09-1803 от 29.10.2009 г.), както и входящото минимално образователно равнище за придобиване на съответната степен на професионална квалификация.

Таблица 1

Специалности	Степен на професионална квалификация	Входящо минимално образователно равнище		
		за ученици	за лица, навършили 16 г.	
1	2	3	4	5
8120302	Екскурзоводско обслужване	трета	завършен седми клас или завършено основно образование	завършено основно образование

8120303	Организация на екскурзоводската дейност	четвърта	-	завършено средно образование
---------	---	----------	---	------------------------------

1.2. Изисквания към здравословното състояние на кандидатите за обучение
Здравословното състояние на кандидата се удостоверява с медицинско свидетелство, доказващо, че професията "Екскурзовод" не му е противопоказна.

2. Профил на професията

2.1. Дейности, предмети и средства на труда и професионални компетенции по специалности

Основните характеристики на профила на професията, диференцирани по специалности, са представени в таблица 2.

Таблица 2

Описание на трудовите дейности (задачи)	Предмети и средства на труда	Професионални компетенции		
		знания за:	умения за:	професионално-личностни качества
1	2	3	4	5
1. Специалност 8120302 "Екскурзоводско обслужване" - трета степен на професионална квалификация				
1. Подготвителни дейности за осъществяване на програмата на групата: извършва резервации за транспортни средства и хотели; проверява наличните ресторанти, музеи и възможности за допълнителни мероприятия (културни, спортни, професионални срещи и др.); оформя първични счетоводни документи, необходими за финансовото обезпечаване на пътуването на групата по определен маршрут (пари в брой, чекове, ваучери и др.);	технически средства за осъществяване на туристическата програма (микрофонна уредба, телевизионен монитор, CD плеър, касетофон и др.); подходящо облекло и отличителен знак с длъжност и име; помагала: пътни карти, видео- и аудиокасети; атласи, снимки, брошури и счетоводни документи.	география на България - климат, релеф, полезни изкопаеми, минерални извори, природни забележителности и др.; история на българския народ; обичаи, традиции и нрави на българите; съвременен живот в България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните	осъществяване на контакт с туристите; подбиране и поднасяне на информация за географията на България, историята на българския народ, неговите нрави, обичаи и традиции, както и информация за съвременния живот в България (социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните отношения и др.); съобразяване с националната	богата обща култура; отговорност; комуникативност; мобилност; оперативност; трудова дисциплина; дискретност; лоялност; търпение; отзивчивост; съпричастност; дипломатичност; артистичност; търговски усет; работа в екип; работа в екстремни условия при продължително натоварване;

<p>подготвя документация, необходима за осъществяване на маршрута (роуминг листи, програма, пътни карти, брошури и други);</p> <p>подготвя информационното обслужване на туристите по време на пътуването и посещението на туристическите обекти;</p> <p>извършва допълнителна специфична подготовка за тура с групата - закупуване на цветя, сувенири и др.;</p> <p>проверява транспортното средство за изпълнение на туристическата програма (чистота, изправност на техниката: микрофон, радио, TV монитор, наличие на филми, дискове, касети и др.);</p> <p>закупува и резервира билети за различни видове транспорт (vlak, самолет, автобус, кораб);</p> <p>изготвя анкетни листи за мнения на туристите след приключване на тура.</p>		<p>отношения и др.);</p> <p>чужд език;</p> <p>визовия и митническия режим;</p> <p>култура и национални особености</p> <p>на съответната държава;</p> <p>оказване на първа помощ на пострадал по време на тур;</p> <p>изисквания за вътрешния ред в средствата за подслон (хотели, мотели, хижи, почивни домове и др.) и в заведенията за изхранване на туристите (ресторанти, столове и др.);</p> <p>устройство на компютър;</p> <p>екскурзоводска беседа - видове, елементи, методика на поднасяне на информацията;</p> <p>подготовка на анкетни листи;</p> <p>работа с пътни карти и счетоводни документи;</p> <p>устройство и работа с техника, необходима за осъществяване на тура;</p> <p>обща и специфична терминология в туристическия отрасъл.</p>	<p>принадлежност, религията и възрастта на туристите в групата;</p> <p>подготовка и провеждане на аниматорски и развлекателни мероприятия;</p> <p>оценяване на конфликтни ситуации и спомагане за тяхното разрешаване;</p> <p>работа с пътна карта;</p> <p>овладяване на аудиторията и поддържане на вниманието ѝ;</p> <p>работа с компютър;</p> <p>ползване на чужд език;</p> <p>планиране на изпълнението на туристическата програма;</p> <p>организиране и провеждане на туристическата програма;</p> <p>подготвяне и водене на първична счетоводна дейност;</p> <p>рекламиране и презентирание;</p> <p>подбиране и използване на специфична терминология на български и на чужд език.</p>	<p>физическа издръжливост;</p> <p>психическа устойчивост;</p> <p>стремеж към самоусъвършенстване;</p> <p>добра артикулация;</p> <p>позитивно отношение към околната среда и съдействието ѝ;</p> <p>морал;</p> <p>финансова дисциплина.</p>
<p>2. Провежда туристическа програма по време на пребиваване на туристите:</p>	<p>технически средства за осъществяване на туристическата програма (микрофонна уредба,</p>	<p>география на България - климат, релеф, полезни изкопаеми, минерални извори, природни</p>	<p>осъществяване на контакт с туристите;</p> <p>подбиране и поднасяне на</p>	<p>богата обща култура;</p> <p>отговорност;</p> <p>комуникативност;</p>

посреща осъществява, трансфер до хотела и настанява туристите в хотела (по роуминг листа на групата); запознава туристите с програмата на предстоящия тур; провежда екскурзоводска беседа в автобуса по маршрута, при обиколка на градове, в музеи, природни забележителности и др. мероприятия, по време на професионални срещи и др.; провежда аниматорска и развлекателна дейност с туристите; подпомага туристите при разрешаване на здравословни проблеми; организира изхранването на туристите според техните национални особености, здравословни проблеми и др.; контролира качеството на предоставяните услуги и спазването на условията по сключените договори;	телевизионен монитор, CD плеър, касетофон и други); подходящо облекло и отличителен знак с длъжност и име. помагала: пътни карти, видео- и аудиокасети атласи, снимки, брошури и счетоводни документи.	забележителности и др.; история на българския народ; обичаи, традиции и нрави на българите; развитие на съвременния живот в България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните отношения и др.); чужд език; култура и национални особености на съответната държава; начините за оказване на долекарска помощ; изисквания за вътрешния ред в средствата за: подслон (хотели, мотели, хижи, почивни домове) и в заведенията за изхранване (ресторанти, столове и др.); устройство на компютъра;	информация, свързана с географията на България, историята на българския народ, неговите нрави, обичаи и традиции, както и информация за съвременния живот в България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните отношения и др.); съобразяване с националната принадлежност, религията и възрастта на туристите; подготвяне и провеждане на аниматорски и развлекателни мероприятия; оценяване на конфликтни ситуации и спомогане за тяхното разрешаване; работа с пътна карта; овладяване на аудиторията и поддържане на вниманието й; работа с компютър; ползване на чужд език;	мобилност; оперативност; трудова дисциплина; дискретност; лоялност; търпение; отзивчивост; съпричастност; дипломатичност; артистичност; търговски усет; работа в екип; работа в екстремни условия при продължително натоварване; физическа издръжливост; психическа устойчивост; стремеж към самоусъвършенстване; добра артикулация; позитивно отношение към околната среда и съдействието за опазването ѝ; морал; финансова дисциплина.
---	--	--	---	--

изпраща туристите - трансфер съобразно програмата.		екскурзоводска беседа - елементи, видове, методика на поднасяне; подготвяне на анкетни листи, работа с пътни карти и счетоводни документи; устройство и работа с технически средства - микрофон и др.; обща и специфична терминология.	планиране изпълнението на туристическата програма; организиране и провеждане на туристическа програма; подготвяне и водене на първична счетоводна документация; рекламиране и презентирание; подбиране и използване на специфична терминология на български и на чужд език.	
3. Заключителни дейности след приключване на програмата: изготвя подробен финансов отчет; изготвя заключителен доклад за осъществената програма с групата.	документи за попълване; калкулатор; компютър; записваща техника и други съвременни технически средства.	видове счетоводни документи и начини за тяхното попълване; възможностите на програмни продукти за създаване на текст и таблици и попълване на формуляри; обща и специфична терминология.	подготвяне и водене на първична счетоводна документация; подбиране и използване на специфична терминология; организаторски умения; работа с компютър; анализ и оценка на изпълнените задачи по туристическата програма.	финансова дисциплина; морал; стремеж към самоусъвършенстване; търговски усет; работа в екип; дискретност; лоялност; търпение; отговорност; оперативност.

2. Специалност 8120303 Организация на екскурзоводската дейност - четвърта степен

1. Предварителна подготовка на туристическа програма: резервира различни видове транспортни средства и хотели; проверява наличните ресторанти, музеи, съоръжения за провеждане на допълнителни мероприятия (културни, спортни, професионални срещи и др.);	технически средства за осъществяване на туристическата програма (микрофонна уредба, телевизионен монитор, CD плеър, касетофон и други); подходящо облекло и отличителен знак с длъжност и име; помагала: пътни карти, видео- и	география на България - климат, релеф, полезни изкопаеми, минерални извори, природни забележителности и др.; история на българския народ; обичаи, традиции и нрави на българите; информация за съвременния живот в България (икономика и	осъществяване на контакт с туристите; подбиране и поднасяне на информация за географията на България, историята на българския народ, неговите нрави, обичаи и традиции; подбиране и поднасяне на информация за съвременния живот в	богата обща култура; отговорност; комуникативност; мобилност; оперативност; трудова дисциплина; дискретност; лоялност; търпение;
--	--	--	--	--

<p>оформя първично-счетоводни документи, свързани с финансовото обезпечаване на пътуването на дадена група по определен маршрут (пари в брой, чекове, ваучери и др.);</p> <p>подготвя документация за провеждане на програмата по маршрута (роуминг листи, програма, пътни карти, брошури и др.);</p> <p>подготвя информационното обслужване на туристите по време на пътуването и посещението на различни туристически обекти; извършва допълнителна специфична подготовка за тура с групата - закупува цветя, сувенири и др.;</p> <p>проверява състоянието на транспортните средства за изпълнение на туристическата програма (чистота, изправност на техниката: микрофон, радио, телевизионен монитор, наличие на филми, дискове, касети и др.); закупува и резервира билети за различни видове транспорт (vlak,</p>	<p>аудиокасети атласи, снимки, брошури и счетоводни документи.</p>	<p>промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните отношения и др.); чужд език; култура и национални особености на съответната държава; правила за оказване на първа долекарска помощ; изисквания за вътрешния ред в средствата за подслон (хотели, мотели, хижи, почивни домове) и в заведенията за изхранване (ресторанти, столове и др.); работа и устройство на компютъра; екскурзоводска беседа - елементи, видове, методика на поднасяне; подготвяне на анкетни листи; работа с пътни карти и със счетоводни документи; устройство и работа с микрофон;</p>	<p>България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, строителство, перспективи на международните отношения и други) по най-подходящия начин; съобразяване с националната принадлежност, религията и възрастта на туристите; подготовка и провеждане на аниматорски и развлекателни мероприятия; обективна оценка на конфликтни ситуации и спомагане за тяхното разрешаване; работа с пътна карта; овладяване на аудиторията и поддържане на вниманието ѝ; работа с компютър; ползване на чужд език; планиране на изпълнението на туристическата програма; организиране на различни дейности; подготвяне и водене на първична</p>	<p>отзивчивост; съпричастност; дипломатичност; артистичност; търговски усет; работа в екип; работа в екстремни условия при продължително натоварване; физическа издръжливост; психическа устойчивост; стремеж към самоусъвършенстване; добра артикулация; позитивно отношение към околната среда; морал; финансова дисциплина.</p>
---	--	---	--	--

самолет, автобус, кораб); изготвя анкетни листи за мнения на туристите след приключване на тура.		обща и специфична терминология.	счетоводна документация; рекламиране и презентирание; подбиране и използване на специфична терминология.	
2. Дейности по време на пребиваване на туристите в страната: посреща туристите - трансфер до хотела; настанява туристите в хотела (по руминг листа на групата); запознава туристите с програмата на предстоящия тур; провежда екскурзоводска беседа във: автобуса по маршрута, при обиколка на град, в музей, осъществява допълнителни мероприятия, по време на провеждане на професионални срещи и др.; провежда аниматорска и развлекателна дейност по време на пътуването по маршрута; подпомага туристите при разрешаване на здравословни проблеми; организира изхранването на туристите според техните	технически средства за осъществяване на туристическата програма (микрофонна уредба, телевизионен монитор, CD плъър, касетофон и др.); подходящо облекло и отличителен знак с длъжност и име; помагала: пътни карти, видео- и аудиокасети; атласи, снимки, брошури и счетоводни документи.	география на България - климат, релеф, полезни изкопаеми, минерални извори, природни забележителности и др.; история на българския народ; обичаи, традиции и нрави на българите; информация за съвременния живот в България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско, образование, медицинско, обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, перспективи на международните отношения и др.); чужд език; културата и националните особености на съответната държава; начините за оказване на	осъществяване на контакти с туристите; подбиране и поднасяне на информация за географията на България, историята на българския народ, неговите нрави, обичаи и информация за съвременния живот в България (икономика и промишленост, социално-икономическо състояние, селско стопанство, образование, медицинско обслужване, териториално и административно устройство, архитектура, перспективи на международните отношения и др.); възрастта на туристите; подготовка и провеждане на аниматорски и развлекателни мероприятия. оценяване на конфликтни ситуации и за спомагане за тяхното	богата обща култура; отговорност; комуникативност; мобилност; оперативност; трудова дисциплина; дискретност; лоялност; търпение; отзивчивост; съпричастност; дипломатичност; артистичност; търговски усет; работа в екип; нагласа за работа при продължително натоварване; физическа издръжливост; психическа устойчивост; стремеж към самоусъвършенстване; добра артикулация; позитивно отношение към околната среда; морал; финансова дисциплина.

<p>национални особености, здравословни проблеми и др.; контролира качеството на предоставяните услуги и спазване условията по сключените договори; осъществява симултанен и консекутивен превод по време на форуми, конгреси, бизнес срещи, дегустации и други мероприятия; придружава vip гости, журналисти, ловци, снимачни екипи, участници в конгреси и други мероприятия; съпровожда специализирани турове - орнитоложки, манастирски, винарски, културни, археологически и др.; провежда обзорни беседи за България (в зали, хотели, кораби и др.); изпраща туристите - трансфер по програма.</p>		<p>долекарска помощ; изискванията за вътрешния ред в средствата за подслон (хотели, мотели, хижи, почивни домове) и в заведенията за изхранване (ресторанти, столове и др.); работа и устройство на компютъра; екскурзоводска беседа - елементи, видове, методика на поднасяне; подготвяне на анкетни листи, работа с пътни карти и счетоводни документи; устройството и работа с микрофон и други технически средства; обща и специфична терминология за туристическия отрасъл.</p>	<p>разрешаване; работа с пътна карта; овладяване на аудиторията и поддържане на вниманието й; работа с компютър; ползване на чужд език; планиране изпълнението на туристическата програма; организиране и провеждане на туристическата програма; подготвяне и водене на първична счетоводна дейност; рекламиране и презентирание; подбиране и използване на специфична терминология на български и на чужд език.</p>	
<p>3. Заключителни дейности след заминаване на групата: изготвяне на подробен финансов отчет; изготвяне на доклад за проведената програма с групата.</p>	<p>документация; калкулатор; компютър; записваща техника и други съвременни технически средства.</p>	<p>видове счетоводни документи; работа и устройство на компютъра; обща и специфична терминология.</p>	<p>подготовка и водене на първична счетоводна документация; подбиране и използване на специфична терминология; организиране и провеждане на екскурзоводски дейности; работа с компютър;</p>	<p>финансова дисциплина; морал; стремеж към самоусъвършенстване; търговски усет; работа в екип; дискретност; лоялност;</p>

2.2. Тенденции в развитието на професионалното направление

Туризмът е отрасъл с приоритетно значение за България, който изисква въвеждане на единни критерии за извършване на туристическите дейности, вкл. и на екскурзоводството.

Перспективите са свързани със създаване, усъвършенстване и модернизиране на малки туристически предприятия в отговор на тенденциите за развитие на алтернативни форми на туризма. развитието на туристическия отрасъл изисква подготовка на средни изпълнителски кадри с необходимата професионална квалификация.

2.3. Възможности за професионална реализация

Туризмът е приоритетен отрасъл в българската икономика и необходимостта от квалифицирани кадри непрекъснато ще нараства. За придобилите професионална квалификация по професията "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация, съществуват добри възможности за реализация както в България, така и в останалите страни от ЕС. Те могат да заемат работни места в малки и средни туроператорски фирми, на пътнически кораби, в хотели и др.

Съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД) в Република България, утвърдена със Заповед № 742 от 27.12.2005 г., Заповед № 884 от 07.11.2006 г., Заповед № 969 от 28.12.2007 г. и Заповед № РД-01-1144 от 30.12.2008 г. на министъра на труда и социалната политика - лицата, придобили трета и четвърта степен на професионална квалификация по професията "Екскурзовод", могат да заемат длъжностите 5113-3001 "Аниматор", 5113-3002 "Водач ловен туризъм", 5113-3003 "Водач, парк за забавления" и 5113-3005 "Екскурзовод", както и други длъжности, включени при актуализиране на НКПД.

2.4. Възможност за повишаване на професионалната квалификация

Лицата, придобили професионална квалификация по професията "Екскурзовод", могат да се обучават и по други професии от професионално направление "Пътувания, туризъм и свободно време" от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, като обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления, и по отрасловата задължителна професионална подготовка - единна за професиите от професионалното направление в съответствие с ДОО за придобиване на квалификация по професии, се зачита.

3. Цели на обучението

Основна цел на обучението е придобиването на професионални компетенции за упражняване на професията "Екскурзовод". Лицата, придобили професионална квалификация, трябва да притежават висока обща култура, познания във всяка област, свързана с природни забележителности, исторически и културни паметници, с постиженията и социално-икономическото и културно развитие на нашата страна.

3.1. Цели за формиране на ключови компетенции при обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава и прилага основните правила за безопасна работа, при работа да не замърсява околната среда, да познава и използва личните и колективните предпазни средства;
- използва ефективни средства за комуникация, да прави отчет на извършената работа;
- познава общите икономически принципи за организация и развитие на туризма;
- познава правата и задълженията си съгласно Кодекса на труда и нормативната база в туризма, да разбира договорните отношения между работодател и работник;
- осъзнава своята роля и място при решаването на проблеми, вземането на решения и участието в работата на екипа;
- знае общите правила за работа с компютър;
- ползва специализирани програмни продукти в интернет;
- осъществява комуникация на чужд език при изпълнение на задълженията си.

3.2. Цели за формиране на базисни компетенции за изпълнение на дейностите от "Профила на професията" при обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка, единна за всички професии от професионално направление "Пътувания, туризъм и свободно време"

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- използва чужд език по време на работа;
- прилага и контролира санитарно-хигиенните изисквания по време на работа;
- прилага комуникативни умения;
- прилага технологията на туристическото обслужване;
- оперира с техническите съоръжения;

- познава правната уредба в туризма;
- притежава познания по културология и делово общуване;
- разполага с познания по маркетинг и реклама;
- владее спецификата при работа с чуждестранни туристи.

3.3. Цели за формиране на специфични компетенции за изпълнение на дейностите от "Профила на професията" при обучението по специфичната за професията "Екскурзовод" задължителна професионална подготовка

3.3.1. Специалност 8120302 "Екскурзоводско обслужване" - трета степен на професионална квалификация

След завършване на обучението по специалността обучаваният трябва да:

- извършва в технологична последователност специфичните дейности;
- познава стандарта на обслужване на различните работни места (на открито, в автобуса, в музея, в хотела, в зала и по туристическите обекти);
- знае терминологията в туристическото обслужване;
- прилага системите на организация на труда;
- води оперативна, статистическа и счетоводна дейност;
- познава хигиенните изисквания за местата, посещавани от туристите;
- знае специфичните условия на туроператорската и турагентската дейност;
- има познания по маркетинг и реклама.

3.3.2. Специалност 8120303 "Организация на екскурзоводската дейност" - четвърта степен на професионална квалификация

След завършване на обучението по специалността обучаваният трябва да:

- извършва в технологична последователност специфичните дейности;
- познава стандарта на обслужване на различните работни места (на открито, в автобуса, в музея, в хотела, в зала и по туристическите обекти);
- знае терминологията в туристическото обслужване;
- прилага системите на организация на труда;
- води оперативна, статистическа и счетоводна дейност;
- познава хигиенните изисквания за местата, посещавани от туристите;
- знае специфичните условия на туроператорската и турагентската дейност;
- има познания по маркетинг и реклама;
- владее особеностите на културния, селския, ловния, конгресния, алтернативния и други видове туризъм;
- анализира тенденциите в развитието на международния туристически пазар;
- познава организационните връзки и политиката на фирмата;
- знае конюнктурата на международния туристически пазар и туристическата политика на страната ни;
- използва компютър и други съвременни технологии за своето самоусъвършенстване.

4. Съдържание на обучението

Обучението по задължителната професионална подготовка, включващо теория и практика на професията, се регламентира с учебен план и учебни програми, които се разработват на базата на ДООИ за придобиване на квалификация по професията "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация.

Съдържанието на обучението по професията "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация, е представено в таблица 3.

Таблица 3

Професионални компетенции	Съдържание на обучението	
	1	2
Обща задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления		
1. Прилага основните принципи за безопасност на работното място и не допуска замърсяване на околната среда.	източници на риск; лична хигиена и хигиена на работното място; долекарска помощ; пожарна и аварийна безопасност; здравословни и безопасни условия на труд.	
2. Познава принципите на деловото общуване и прилага различни методи на комуникации при общуването.	културология; бизнес - правила и принципи; чужд език.	

3. Умее да работи по установените форми и срокове за водене на оперативна, статистическа и счетоводна дейност.	отчетност на фирмата; мениджмънт; икономика.
4. Познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда.	управленска структура; Кодекс на труда.
5. Знае договорните отношения между работодател и работник.	трудоваправно законодателство; трудоваправни отношения в производственото звено (предприятието); нормиране на труда; заплащане на труда; длъжностна характеристика; структура на фирмата.
6. Умее да работи в екип.	организация на трудовия процес; групово трудово поведение; мотивация и мотивационни процеси.
7. Прилага социалнопсихологически изисквания и норми за ръководство, познава социалнопсихологическите особености при обслужването и поведението на туристите, познава социалнопсихологическите особености на персонала, обслужващ туристите.	управление на персонала: - определяне потребностите от персонал; - подбор, назначаване, освобождаване; - организиране на трудовия процес; - оценяване и заплащане на труда.
8. Осъществява професионален контакт с туристите на чужд език.	граматически и лексикални единици по чужд език; специализирани издания и списания на чужд език.
9. Знае общите правила за работа с компютър и умее да ползва програмни продукти.	конфигурация на компютъра; устройства за въвеждане и съхраняване на данни; намиране и съхраняване на информация; работа с програмни продукти за създаване на елементарни документи; съвременни технологии.
Отраслова задължителна професионална подготовка - единна за всички професии от професионалното направление "Туризм, пътуване и свободно време"	
10. Познава степените на развитие на отрасъл "Туризм" като основен сектор в икономиката на страната ни	география и икономика на туризма.
11. Познава общите икономически принципи за организация и развитие на туризма.	географски особености на туризма в България; особености при обслужване на чуждестранни туристи; икономическо значение на туризма у нас.
12. Познава географските, историческите, културните и етническите особености на различните области и етноси в страната ни.	география на България; национални исторически забележителности; етимология на географските и историческите наименования на областите и районите в страната ни; културни и религиозни празници на различните етноси в България.
13. Използва съвременни методи при работата си с чуждестранните туристи.	методология на туризма; психология на движението в групи.
14. Познава икономиката и мениджмънта в туристическата	икономика; фирмен мениджмънт;

индустрия.	политика на фирмата.
15. Прилага понятия по културология и делово общуване.	комуникации и бизнес; вербална и невербална комуникация.
16. Анализира предстоящи прояви, обработва и представя крайните резултати в доклад.	предварителен подбор; отчетност на проявите.
17. Разчита и ползва географска, техническа, счетоводна и др. документация, свързана с дейността му.	географски карти; счетоводни документи.
Специфична за специалността "Екскурзоводско обслужване" - трета степен на професионална квалификация, задължителна професионална подготовка	
18. Прилага знания по география на България, история на българския народ, неговите нрави, традиции, обичаи; икономическото развитие, социалното осигуряване и здравеопазването.	география на туризма; история на България; развитие на българската икономика; нрави, традиции и обичаи на българите.
19. Организира и осъществява цялостния процес по посрещане, настаняване, съпровождане и изпращане на туристите.	фирмен стандарт за обслужване на гости; маркетинг; фирмен мениджмънт; терминология на туристическата индустрия.
20. Обезпечавя и предоставя необходимата информация по маршрута и туристическата програма.	културология; география и история на България; история на духовната и материалната култура.
21. Упражнява контрол върху състоянието на техниката в превозното средство, състоянието на стаите в хотела, залите за изхранване и развлечения.	познаване видовете категоризация на средствата за подслон; познаване на договорните отношения.
22. Обработва счетоводни документи и предоставя счетоводен отчет.	фирмена политика; фирмен мениджмънт; счетоводна отчетност; взаимоотношения на работодател и работник.
Специфична за специалността "Организация на екскурзоводската дейност" - четвърта степен на професионална квалификация, задължителна професионална подготовка	
23. Организира и осъществява цялостния процес по посрещане, настаняване, придружаване и изпращане на туристите.	терминология на туристическата индустрия; фирмен стандарт за обслужване на гости; странознание на България и на страните, от които са туристите.
24. Проучва потребителското търсене.	маркетинг; фирмен мениджмънт.
25. Обезпечавя и предоставя необходимата информация по маршрута и туристическата програма.	странознание на България и на страните, от които са туристите; методика на туристическото обслужване.
26. Извършва цялостната дейност по организиране на туристическата програма.	фирмен мениджмънт; фирмен стандарт за обслужване на гости.
27. Контролира: - състоянието на техниката в	терминология на туристическата индустрия; фирмен стандарт за обслужване на гости;

<p>превозното средство; - състоянието на стаите в средствата за подслон; - състоянието на залите за изхранване и развлечения; - изпълнението на задачите от обслужващия персонал (според договорните отношения); - спазването на нормативните изисквания за качество на услугите; - трудовата дисциплина; - спазването на безопасността на труда; - изпълнението на ежедневните мероприятия по програмата.</p>	<p>Кодекс на труда.</p>
<p>28. Инструктира туристите за мерките за сигурност и безопасност.</p>	<p>правилник за вътрешния ред; фирмена политика; морал и етика.</p>
<p>29. Обработка счетоводни документи, извършва счетоводна дейност и предоставя счетоводен отчет.</p>	<p>фирмена политика; фирмен мениджмънт; счетоводна отчетност.</p>

5. Система за оценяване и удостоверяване

Оценяването на знанията, уменията и професионално-личностните качества на обучаваните в институциите на системата за професионално образование и обучение е в съответствие с изискванията на Наредба № 3 от 2003 г. за системата на оценяване, издадена от министъра на образованието и науката (ДВ, бр. 37 от 2003 г.). При оценяването се определя степента на постигане на поставените цели на обучението.

Оценките от проверките се изчисляват по шестобалната система.

5.1. Оценяване на междинно ниво

5.1.1. За оценяване по теория

Слаб 2 - обучаваният не е овладял терминологията, не умее да представи усвоените знания;

Среден 3 - обучаваният е овладял терминологията, умее да представи усвоените знания;

Добър 4 - обучаваният разбира и умее да прилага усвоените знания в познати ситуации;

Много добър 5 - обучаваният прилага усвоените знания в нови ситуации;

Отличен 6 - обучаваният прилага усвоените знания в нови ситуации, прави оценки, сравнява и анализира.

5.1.2. За оценяване по практика

Слаб 2 - обучаваният не умее да прилага усвоените знания при изпълнение на поставена задача в позната ситуация, спазвайки правилата за безопасен труд по предварително дадени указания;

Среден 3 - обучаваният умее да прилага усвоените знания при изпълнение на поставена задача в позната ситуация, спазвайки правилата за безопасен труд по предварително дадени указания;

Добър 4 - обучаваният умее да осмисли и изпълни самостоятелно поставена практическа задача в нови условия, спазвайки правилата за безопасен труд по предварително дадени указания;

Много добър 5 - обучаваният умее да съставя план за работа; подбира методи за изпълнение на поставена практическа задача в нови условия, спазвайки правилата за безопасен труд;

Отличен 6 - обучаваният умее да съставя план за работа; да разпределя работата между членовете на екипа, с който работи; да изпълни поставена практическа задача, спазвайки правилата за безопасен труд, както и да оцени качеството за работата на всеки член от екипа, включително самооценка.

5.1.3. При оценяване на обучение, организирано на модулен принцип, се разработва система за оценяване, която включва:

- описание на професионалните компетенции, които ще бъдат проверявани при всяко изпитване;
- минималния брой точки, при които ученикът се счита за издържал и които гарантират, че обучаваният е овладял минималните знания и умения, необходими да продължи обучението му по-нататък и да може да изпълнява служебните си задължения, които професионалната му квалификация позволява;
- формула (скала) за изчисляване на оценката по шестобалната система;
- критерии за оценяване на всяка задача в теста (изпитването);
- тежест на всяка задача при оформяне на окончателната оценка;
- тежест на всеки тест (изпитване) при определяне на оценката по предмета (модула).

5.1.4. Оценяването на професионално-личностните качества се извършва в процеса на обучението по преки и косвени признаци и се отразява на оценката по теория и практика на обучавания.

5.1.5. Инструменти за оценяване - тест, практическо задание, устно изпитване, практически задачи и др. Тези инструменти трябва да се апробират и да отговарят на ДОИ за системата на оценяване и ДОИ за придобиване на квалификация по професията "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация.

5.2. Оценяване на изхода

Държавните изпити за придобиване на трета и четвърта степен на професионална квалификация са два - по теория на професията и по практика на професията, и се провеждат по национални изпитни програми, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката в съответствие с ДОИ за придобиване на квалификация по професията "Екскурзовод".

5.2.1. Изпит по теория за професията "Екскурзоводско обслужване" - трета степен на професионална квалификация

Критериите за оценяване са формулирани като обобщение на целите от т. 3 "Цели на обучението". Показателите за оценяване отразяват степента на постигане на целите. Критериите и показателите за оценяване, както и тежестта им в общата оценка са представени в таблица 4.

Таблица 4

Критерии	Показатели	Тежест (%)
1. Организация и контрол на различните дейности в съответствие с нормативните изисквания.	знания за предназначението и правилното ползване на материално-техническата база в туристическата индустрия; знания за принципите, реда и последователността на работа при провеждането на екскурзоводските дейности; знания за основните нормативни документи.	40
2. Професионално-личностни качества.	комуникативност, оперативност, издръжливост, умения за работа в екип, отговорност, наблюдателност, позитивно отношение към околната среда, съобразителност, дисциплинираност, отзивчивост, мобилност, прецизност, съсредоточеност, търпеливост, тактичност, възискателност.	10
3. Икономически и трудовоправни знания.	знания за трудовото законодателство; знания за видовете оперативна, статистическа и счетоводна документация; нормативни документи и методически материали.	5
4. Здравословно и безопасно упражняване на изучаваната професия и опазване на околната среда.	знания за опазване здравето на туристите и околната среда; знания за безопасна работа по време на съпровождане на туристите; знания за основните източници на риск и предприемане на съответните действия за отстраняването им; знания за адекватно реагиране в критични ситуации в рамките на компетенциите си; описание на начините за оказване на долекарска помощ.	5
5. Чуждоезикови знания и умения.	степен на владене на един чужд език; степен на владене на общата и специфичната терминология на чужд език.	40
	Общо	100

5.2.2. Изпит по теория за професията "Организация на екскурзоводската дейност" - четвърта степен на

професионална квалификация

Таблица 5

Критерии	Показатели	Тежест (%)
1. Организация и контрол на различните дейности в съответствие с нормативните изисквания.	знания за предназначението и правилното ползване на материално-техническата база в туристическата индустрия; знания за принципите, реда и последователността на работа при провеждането на екскурзоводските дейности; знания за основните нормативни документи.	40
2. Професионално-личностни качества.	комуникативност, оперативност, издръжливост, умения за работа в екип, отговорност, наблюдателност, позитивно отношение към околната среда, съобразителност, дисциплинираност, отзивчивост, мобилност, прецизност, съсредоточеност, търпеливост, тактичност, възискателност.	5
3. Икономически и трудовоправни знания и умения.	знания за основните принципи на трудовото законодателство; знания за видовете оперативна, статистическа и счетоводна документация; нормативни документи и методически материали.	5
4. Знания и умения за информационна техника и технологии.	умение за работа с компютър; умение за работа с програмни продукти; умение за събиране, обработване и ползване на информация.	5
5. Здравословно и безопасно упражняване на изучаваната професия и опазване на околната среда.	знания за опазване здравето на хората и на околната среда; знания за безопасна работа по време на съпровождане на туристите; знания за основните източници на риск и предприемане на съответните действия за отстраняването им; знания за адекватно реагиране в критични ситуации в рамките на компетенциите си; знания за оказване на долекарска помощ.	5
6. Чуждоезикови знания и умения.	степен на владеене на два чужди езика; степен на владеене на общата и специфичната терминология на два чужди езика.	40
	Общо	100

5.2.3. Изпит по практика

Критериите за оценяване са формулирани като обобщение на целите от т. 3 "Цели на обучението". Показателите за оценяване отразяват степента на постигане на целите. По време на изпита обучаваните се поставят при еднакви предварително известни условия и им се дават указания за работа.

Критериите и показателите за оценяване, както и тежестта им в общата оценка са представени в таблица 6.

Изпит по практика за професията "Екскурзоводско обслужване" - трета степен на професионална квалификация

Таблица 6

Критерии	Показатели	Тежест (%)
----------	------------	------------

1. Организация на работното място.	проверка на техниката, нужна за нормално провеждане на екскурзоводската беседа; поддържане на лична хигиена и използване на работа облекло с отличителен знак с имената.	10
2. Здравословно и безопасно упражняване на изучаваната професия и опазване на околната среда.	прилагане на знания и умения за опазване здравето на хората и околната среда; прилагане на знания и умения за безопасна работа по време на съпровождане на туристите; прилагане на умения за разпознаване на основните източници на риск и предприемане на съответните действия за отстраняването им; прилагане на умение за адекватно реагиране в критични ситуации в рамките на компетенциите си; прилагане на умения за оказване на долекарска помощ.	5
3. Изпълнение на дейности по осъществяване на туристическата програма.	прилага усвоени знания по история, география, археология, архитектура, етнография, живопис, музика и др.; прилага усвоените теоретични знания в конкретни практически ситуации, свързани с провеждане на програмите на екскурзиите; оперира с нормативни документи; прави анализ и оценка на извършената работа.	60
4. Професионално-личностни качества.	комуникативност, оперативност, издръжливост, умения за работа в екип, отговорност, наблюдателност, позитивно отношение към околната среда, съобразителност, дисциплинираност, отзивчивост, мобилност, прецизност, съсредоточеност, търпеливост, тактичност, възискателност.	10
5. Чуждоезикови знания и умения.	владее един чужд език.	15
Общо		100

5.2.4. Изпит по практика за професията "Организация на екскурзоводската дейност" - четвърта степен на професионална квалификация

Таблица 7

Критерии	Показатели	Тежест (%)
1	2	3
1. Организация на работното място.	проверка на техниката, нужна за нормално провеждане на екскурзоводската беседа; поддържа лична хигиена, явява се на работа в облекло с отличителен знак с имената.	5
2. Здравословно и безопасно упражняване на изучаваната професия и опазване на околната среда.	прилагане на знания и умения за опазване здравето на хората и околната среда; прилагане на знания и умения за безопасна работа по време на съпровождане на туристите; прилагане на умения за разпознаване на основните източници на риск и предприемане на съответните действия за отстраняването им; прилагане на умение за адекватно реагиране в	5

	критични ситуации в рамките на компетенциите си; прилагане на умения за оказване на долекарска помощ.	
3. Изпълнение на дейности по осъществяване на туристическата програма.	прилага усвоени знания по история, география, археология, архитектура, етнография, живопис, музика и др.; прилага усвоените теоретични знания в конкретни практически ситуации, свързани с екскурзиите; оперира с нормативни документи; прави анализ и оценка на извършената работа; прави заключения и изводи за ефективността от проведената екскурзия или посещение на даден обект; организира забавна и аниматорска дейност.	60
4. Професионално-личностни качества.	комуникативност, оперативност, издръжливост, умения за работа в екип, отговорност, наблюдателност, позитивно отношение към околната среда, съобразителност, дисциплинираност, отзивчивост, мобилност, прецизност, съсредоточеност, търпеливост, тактичност, възискателност.	10
5. Чуждоезикови знания и умения.	владее два чужди езика.	15
6. Знания и умения за информационна техника и технологии.	умение за работа с компютър; умение за работа с програмни продукти; събира, обработва и ползва информация.	5
	Общо	100

5.3. Удостоверяване на професионалното образование и обучение

Завършено професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация се удостоверява с диплома за завършено средно образование и свидетелство за професионална квалификация.

Завършено професионално обучение с придобиване на трета степен на професионална квалификация се удостоверява със свидетелство за професионална квалификация.

Завършено професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация се удостоверява със свидетелство за професионална квалификация.

6. Изисквания към материалната база

Обучението по теория се осъществява в учебни кабинети, а по учебна практика - в превозни средства (автобуси, кораби, леки коли и др.), туристически обекти (музеи, паметници, исторически местности и др.), хотели, заведения за хранене и развлечения, като обучаваните се разделят на групи.

6.1. Учебен кабинет

Обзавеждането на учебните кабинети подпомага ефективното провеждане на основните дейности и процеси, свързани с преподавателската и учебната дейност. Обзавеждането и оборудването на учебния кабинет включват: работно място на преподавателя (работна маса и стол), работно място на всеки обучаван (работна маса и стол), учебна дъска, мебели (предимно шкафове за различни цели), гладка свободна стена за окачване на нагледни материали, платно за прожектиране, компютър, шрайбпроектор и други дидактически средства за обучение.

Необходимо е обучаващата институция да разполага с учебен кабинет за обучение по чужд език и учебен кабинет за компютърно обучение с работно място за преподавателя (работна маса с компютър, стол) и работно място на всеки ученик (работна маса с компютър, стол).

6.2. Обучението по практика на професията се извършва в реална работна среда - в превозни средства, туристически обекти, хотели, заведения за хранене и развлечения, аерогара, железопътна гара, пристанище, граничен пункт, автобус, лека кола, влак, кораб и други превозни средства в зависимост от поставените за изпълнение задачи, където обучаваните изпълняват задачи под наблюдение на преподавателя.

7. Изисквания към обучаващите

Обучението по задължителната професионална подготовка, специфична за професията "Екскурзовод" -

трета и четвърта степен на професионална квалификация, включваща теоретично и практическо обучение, се извършва от квалифицирани обучаващи, на които завършеното образование, придобитата специалност, присъдените квалификации и правоспособност отговарят на съответната нормативна уредба.

7.1. По теория

Право да преподават по теория на професията и специалността имат лица с висше образование и образователно-квалификационна степен "магистър" или "бакалавър" по специалности от професионално направление "Туризм", от областта на висше образование "Социални, стопански и правни науки" и от професионално направление "Хранителни технологии" от областта на висше образование "Технически науки", от "Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления" (ДВ, бр. 64 от 2002 г.), съответстващи на учебните предмети или на модули от отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните си знания и умения.

7.2. По практика

Право да преподават по практика на професията и специалността имат лица с висше образование и образователно-квалификационна степен "магистър" или "бакалавър" по специалности от професионално направление "Туризм" от областта на висше образование "Социални, стопански и правни науки" и от професионално направление "Хранителни технологии" от областта на висше образование "Технически науки" от "Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления" (ДВ, бр. 64 от 2002 г.), съответстващи на учебните предмети или на модули от отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните си знания и умения.

8. Процедури за преглед и актуализиране на Държавното образователно изискване "Екскурзовод" - трета и четвърта степен на професионална квалификация:

- апробиране на ДОИ в обучаващи институции;
- текущ мониторинг на дейностите, свързани с внедряване на ДОИ;
- ежегоден анализ на резултатите и промени при доказана необходимост.